

Un nou despertar: ressenya de tesi doctoral

La construcción del diagnóstico social en atención temprana: Profesionales, intervenciones y representaciones de la familia social

Jaime García Hernández. Universitat Autònoma de Barcelona. Tesis Doctorals en Xarxa, 2019.

Gergana Dimitrova Aladzhova¹

ORCID: 0000-0003-0800-0542

Per citar: Dimitrova Aladzhova, G. (2022). [Ressenya de la tesi doctoral *La construcción del diagnóstico social en atención temprana: Profesionales, intervenciones y representaciones de la familia social*, de Jaime García Hernández]. *Revista de Treball Social*, 222, 137-139. <https://doi.org/10.32061/RTS2022.222.07>

El context juga un paper important en el desenvolupament de les persones i més encara en la primera infància. Encara que en l'atenció precoç (AP) sempre s'ha donat un gran pes a la incidència que produeix l'entorn sobre el desenvolupament infantil, l'exploració primària dels casos considerats socials quedava relegada als professionals d'altres àmbits, que prioritzaven aquelles famílies amb escassos recursos externs com a beneficiàries d'una atenció per part del treballador social. A conseqüència, els diagnòstics socials s'establien segons la visió del professional referent i no sobre la base del criteri del treballador social, limitant-ne així la intervenció als casos en risc d'exclusió social.

Aquesta va ser la preocupació del doctor Jaime García Hernández, que va arribar a plantejar-se alguns interrogants, com ara: Què entenem i quin ús es dona al concepte de *família social* com a professionals de l'AP? Qui defineix la *família social* i segons quins criteris? Com la detecten els diferents professionals? Quins són els criteris per establir un diagnòstic social en l'AP? Aquesta categorització té en compte solament els factors sociofamiliars relatius als recursos externs o també als recursos interns?...

¹ Graduada en Treball Social. Treballadora social de la Fundació Catalana Síndrome de Down. gdimitrova@fcsd.org / gdimitrova@gmail.com

Amb l'objectiu de respondre aquestes i moltes altres preguntes, García va detectar que els diagnòstics socials als centres de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP) s'elaboraven a partir del judici interpretatiu que tenien els professionals referents dels casos atesos i no sobre la base d'un criteri propi del treball social i el seu marc teòric. Així, fa ja més d'una dècada, Jaime García Hernández va decidir emprendre un llarg camí d'una recerca etnogràfica i qualitativa, la trajectòria i els resultats de la qual queden manifestos en la seva tesi doctoral, analitzada en aquesta ressenya.

Es tracta d'una recerca descriptiva-interpretativa i explicativa, que analitza el procés de diagnòstic social i l'ús que donen els diferents professionals de l'AP al concepte de *família social*. L'estudi es va dur a terme durant el període 2010-2018, i el seu objectiu principal és respondre l'interrogant de com s'elabora el diagnòstic social en els CDIAP. Per això, l'autor va dur a terme una cerca documental que pogués assentar els pilars teòrics de la recerca, i es va basar en l'observació participant en diversos CDIAP de la província de Barcelona sobre la labor dels professionals amb titulació en Psicologia, Psicologia Clínica, Neuropediatria, Logopèdia, Fisioteràpia, Treball Social o Pedagogia.

Per assolir l'objectiu principal, García analitza les definicions que els diferents equips interdisciplinaris donen al concepte de *família social*, els instruments que manegen per elaborar el diagnòstic social, el tipus de funcionament dels centres i el rol que juguen les representacions socials en tot plegat. Així mateix, l'autor analitza les bases establertes en el marc legislatiu dels CDIAP sobre els diagnòstics socials; revisa el marc teòric de referència; analitza les categories de diagnòstics socials; examina l'ús que se'n dona als centres d'AP i qui són els professionals que els entren; analitza la utilització del concepte de *família social* i observa el paper de les representacions socials en relació amb aquest concepte i en els diagnòstics socials.

Per conèixer la visió que tenen els diferents centres, García busca la variabilitat de dades, mitjançant les entrevistes a professionals –anomenats anteriorment– i tenint en compte les característiques dels centres que poden variar segons: la quantitat de casos atesos, la grandària dels equips interdisciplinaris, les característiques dels serveis, etc. Per tot això, la tesi ofereix una visió global quant a varietat de situacions a analitzar i facilita una mirada àmplia sobre la realitat analitzada, i paral·lelament es converteix en un dels punts forts de la recerca.

Amb la finalitat de delimitar el diagnòstic, García es basa en dues opcions: l'exploració de la interacció entre la mare i el seu fill o filla i la comparativa entre una situació familiar classificada com a ideal i la situació a analitzar. Un dels principals desavantatges amb els quals es troba l'autor és la discrepància sobre aquest model. Encara que existeix el concepte de criança positiva, com a exemple de comparació, aquest no gaudeix de prou difusió i reconeixement, per tant, no s'aconsegueix un consens entre els professionals sobre les característiques o indicadors d'aquest i, en conseqüència, la comparativa queda invalidada. Com a resultat, García remarca

la necessitat d'una aproximació de les visions que tenen els professionals cap a la idea d'una família en situació de protecció com a model a seguir.

A més, al llarg de la seva recerca, l'autor descobreix les dificultats en els equips per a la detecció o comunicació dels senyals d'alarma social, fins i tot disposant del Qüestionari d'Avaluació per a la Intervenció Social (QÜAIS) en el programa informàtic EUCCAP, la qual cosa deixa en evidència la necessitat de formació sobre el programa, així com la falta d'utilitat del QÜAIS.

Llavors, com trencar amb la idea d'una *família social* entesa com aquella sense recursos externs, marcada pel risc d'exclusió social? Com oferir una nova visió que consideri, a més, la importància dels recursos interns? Com s'aconseguiria la metamorfosi en la representació social, condemnada a seguir en la mateixa dinàmica des dels inicis de l'AP? La persistència de l'autor el duu fins a la teoria de Moscovici sobre les representacions socials, que proposa un canvi mitjançant la transformació de la pràctica professional i no mitjançant la formació sobre una determinada realitat.

Perquè el canvi en el significat sigui efectiu, García planteja la transformació en la pràctica professional del treball social, amb l'objectiu de causar un impacte, no sols en els agents socials, sinó en la resta de professionals dels CDIAP, promovent així una visió global de la família sense desglossar-la segons les seves característiques.

En conseqüència, sorgeix la necessitat de crear un nou instrument que serveixi d'esperó en el canvi de la sinergia dels professionals de l'àmbit social. Així, gràcies a l'autor i a l'enginy de la seva companya de professió Adela Rodríguez, sorgeix JADE, una eina fàcilment emmotllable al context social viscut, que proposa la unificació de criteris per a la valoració i el diagnòstic social, així com a la classificació, derivació i tractament de les famílies que requereixen atenció social.

S'espera que l'obra tingui un impacte important en la conceptualització de la *família social*, marcant un abans i un després en la visió –que tenen els professionals de l'AP– sobre les necessitats de les famílies els nens i les nenes de les quals són atesos als CDIAP, així com en la manera de detectar i treballar amb les famílies que necessiten una atenció global derivada del símptoma que presenta el seu fill o filla.

Referències bibliogràfiques

García Hernández, J. (2019). *La construcción del diagnóstico social en atención temprana: Profesionales, intervenciones y representaciones de la familia social*. (Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona). <http://hdl.handle.net/10803/670525>